

Detta är ett svar från SBU:s Upplysningstjänst 20 juni. SBU:s Upplysningstjänst svarar på avgränsade frågor. Svaret bygger inte på en systematisk litteraturoversikt utförd av SBU. Därför kan resultaten av litteratursökningen vara ofullständiga. Kvaliteten på ingående studier har inte bedömts. Detta svar har tagits fram av SBU:s kansli och har inte granskats av SBU:s nämnd.

Samtal enligt Trappan-modellen som stöd till barn som bevittnat våld eller varit utsatta för direkt våld

Ett barn som har bevittnat våld mot en förälder kan utveckla psykisk eller fysisk ohälsa och kan ha samma behov av stöd som ett barn som varit utsatt för direkt fysiskt våld. Det yttersta ansvaret för att erbjuda insatser och stöd till våldsutsatta barn och vuxna ligger hos socialnämnden. Trappan-modellen är en insats utvecklad på initiativ av Rädda Barnen för barn som upplevt våld i familjen och modellen används av socialtjänstens verksamheter på vissa platser i Sverige.

Fråga:

Finns det vetenskapligt stöd för att samtal med ”Trappan-modellen” har en positiv och stödjande effekt hos barn som bevittnat våld eller varit utsatta för direkt våld?

Sammanfattning

Upplysningstjänsten har inte funnit några systematiska översikter eller kontrollerade studier som publicerats i vetenskapliga tidskrifter där effekter av samtal enligt Trappan-modellen har studerats. Det saknas därför evidens för metoden. Det betyder inte att insatsen saknar effekt utan att det inte finns studier som ger ett tillräckligt starkt vetenskapligt underlag för att göra en bedömning.

Bakgrund

Begreppet våld handlar oftast om direkt fysiskt våld men när det gäller barn kan bevittnat våld mot en förälder likställas med att vara utsatt för direkt fysiskt våld. Vanligast är våld mot mamman där angriparen är barnets pappa eller en styvförälder. Det är socialnämnden som har det yttersta ansvaret för stödet till våldsutsatta barn eller barn som bevittnat våld och ska erbjuda barnet insatser med utgångspunkt i dess olika behov av skydd, råd och stöd, samt vård och behandling [1].

Trappan-modellen är en insats som utvecklats på initiativ av Rädda Barnen för barn som upplevt våld i familjen. Metoden finns beskriven i en handbok av Arnell och Ekbohm från år 2010 [2] och finns även omnämnd i Socialstyrelsens Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer [3].

Trappan-modellen bygger på krissamtal i tre steg där barnet gradvis ska förmås att tala om våldet. Det första steget handlar om att skapa kontakt mellan behandlaren och barnet. I det andra steget får barnet under samtalen med egna ord rekonstruera den traumatiska händelsen. Det sista steget syftar till att ge barnet kunskap om vad som kan hända och de reaktioner som kan uppstå när man är utsatt för traumatiska upplevelser. Barnet får också veta var det kan vända sig om det behöver hjälp i framtiden [2].

Enligt en undersökning från Socialstyrelsen användes Trappan-samtal som insats vid 3 procent av enheterna inom socialtjänstens verksamhetsområde under år 2016 [4]. Det krävs ingen formell certifiering för att arbeta med modellen men vid Ersta Sköndal Bräcke högskola ges kurser i form av uppdragsutbildning.

Avgränsningar

Upplysningstjänsten har gjort sökningar (se avsnittet Litteratursökning) i databaserna ASSIA, Cochrane library, Medline via Ovid, PsychInfo, Sociological Abstracts och Sociological Index, samt på webbsidorna för svenska, nordiska och internationella HTA-organisationer och svenska myndigheter. Vi har sökt studier som jämför samtal med Trappan-modellen med andra stödinsatser. Utfallsmåtten ska spegla effekter på barnens psykosociala hälsa, och översikterna eller studierna ska vara publicerade i en vetenskaplig tidskrift.

Resultat från sökningen

Upplysningstjänstens litteratursökning genererade totalt 96 träffar. En person läste alla artikelsammanfattningar. Av dessa bedömdes att 18 artiklar skulle kunna vara relevanta. Dessa lästes i fulltext av en person.

SBU har inte identifierat någon systematisk översikt eller studie publicerad i en vetenskaplig tidskrift där effekterna av Trappan-samtalen kan jämföras med annan insats. Upplysningstjänstens svar innehåller därför ingen beskrivning av studier utan endast en lista på lästips. Bland lästipsen ingår en utvärdering av stödinsatser för barn som bevittnat våld som gjorts på uppdrag av Socialstyrelsen [5,6], två forsknings- och utvecklingsrapporter om Trappan-modellen [7,8], tre C-uppsatser [9-11], samt en publicerad artikel [12] där barnens upplevelse av stödinsatsen analyserats.

SBU:s lästips:

1. Broberg och medarbetare. Stöd till Barn som Upplevt Våld mot Mamma: Preliminära resultat från en nationell utvärdering, Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen; 2010 [5].
2. Broberg och medarbetare. Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma [Elektronisk resurs] resultat från en nationell utvärdering. Göteborg; 2011 [6].
3. Cater Å. Trappan-modellen för samtal med barn som upplevt våld i familjen : en utvärdering för metodutveckling; 2009 [7].
4. Källström Cater och Ekbom. Trappan-metoden för barn som upplevt våld i sin familj : reflektioner utifrån olika perspektiv. Uppsala: Regionförbundet Uppsala län; 2014 [8].
5. Cedermark F. Varför inte försöka med alla medel möjliga? [Student thesis]; 2008 [9].
6. Frohm och medarbetare. Före och efter Trappan-modellen : En pilotstudie om psykiska, emotionella och beteendemässiga förändringar hos barn som upplevt pappas våld mot mamma [Student thesis]; 2008 [10].
7. Joelsson och Johansson. ”... jag vill komma till tanterna och äta kakor” - Påverkande faktorer i krissamtal för unga barn som upplevt våld i hemmet [Student thesis]; 2016 [11].
8. Cater ÅK. Children's Descriptions of Participation Processes in Interventions for Children Exposed to Intimate Partner Violence. *Child & Adolescent Social Work Journal* 2014;31:455-473 [12].

Projektgrupp

Detta svar är sammanställt av Irene Edebert, Susanne Gustafsson och Therese Åström vid SBU.

Litteratursökning

ASSIA via Proquest March, 7 2018		
Title: Trappan-metoden		
	Search terms	Items found
1.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	6
2.	ab(((staircase* OR stairs) NEAR/2 (method* OR model*))) OR ti(((staircase* OR stairs) NEAR/2 (method* OR model*))) AND ab(child* and violence*) OR ti(child* and violence*)	0
Final	1 OR 2	6

The search result, usually found at the end of the documentation, forms the list of abstracts.

AB = Abstract

AF = Author affiliation

All = Performs a keyword search in most of the database's searchable fields, except full text

AU = Author

SU.EXACT = Term from the Sociological thesaurus

SU.EXACT.EXPLODE = Includes terms found below this term in the Sociological thesaurus

TI = Title

* = Truncation

“ ” = Citation Marks; searches for an exact phrase

? = Wildcard, used to replace any single character either inside or at the right end of a word

Cochrane Library via Wiley March, 7 2018 (CDSR, DARE & CENTRAL)		
Title: Trappan-metoden		
	Search terms	Items found
1.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan):ti,ab,kw	0
2.	((staircase* OR stairs) NEAR/2 (method* OR model*)):ti,ab,kw	35
3.	(child* and violence*):ti,ab,kw	536
4.	2 and 3	0
Final	1 or 4	0

The search result, usually found at the end of the documentation, forms the list of abstracts.

[AU] = Author

[MAJR] = MeSH Major Topic

[MeSH] = Term from the Medline controlled vocabulary, including terms found below this term in the MeSH hierarchy

[MeSH:NoExp] = Does not include terms found below this term in the MeSH hierarchy

Systematic[SB] = Filter for retrieving systematic reviews

[TI] = Title

[TIAB] = Title or abstract

[TW] = Text Word

* = Truncation

“ ” = Citation Marks; searches for an exact phrase

CDSR = Cochrane Database of Systematic Review

CENTRAL = Cochrane Central Register of Controlled Trials, “trials”

CRM = Method Studies

DARE = Database Abstracts of Reviews of Effects, “other reviews”

EED = Economic Evaluations

HTA = Health Technology Assessments

Medline via Ovid March, 7 2018		
Title: Trappan-metoden		
	Search terms	Items found
1.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan).ti,ab,kf.	0
2.	((staircase* OR stairs) adj2 (method* OR model*)).ti,ab,kf.	274
3.	(child* and violence*).ti,ab,kf.	9278
4.	2 AND 3	0
Combined sets		
Final	1 OR 4	0

The search result, usually found at the end of the documentation, forms the list of abstracts.

.ab. =Abstract
 .ab,ti. = Abstract or title
 .af.= All fields
 Exp= Term from the Medline controlled vocabulary, including terms found below this term in the MeSH hierarchy
 .sh.= Term from the Medline controlled vocabulary
 .ti. = Title
 / = Term from the Medline controlled vocabulary, but does not include terms found below this term in the MeSH hierarchy
 * = Focus (if found in front of a MeSH-term)
 * or \$= Truncation (if found at the end of a free text term)
 .mp=text, heading word, subject area node, title

PsycInfo via EBSCO March, 7 2018		Items found
Title: Trappan-metoden		
	Search terms	
1.	TX (trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	0
2.	TX ((staircase* OR stairs) N2 (method* OR model*))	176
3.	TX (child* and violence*)	29762
4.	2 AND 3	1
Final	1 OR 4	1

The search result, usually found at the end of the documentation, forms the list of abstracts.

AB = Abstract
 AU = Author
 DE = Term from the thesaurus
 MH = Term from the "Cinahl Headings" thesaurus
 MM = Major Concept
 TI = Title
 TX = All Text. Performs a keyword search of all the database's searchable fields
 ZC = Methodology Index
 * = Truncation
 " " = Citation Marks; searches for an exact phrase

Sociological Abstracts via Proquest March, 7 2018

Title: Trappan-metoden

	Search terms	Items found
1.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	2
2.	((staircase* OR stairs) NEAR/2 (method* OR model*))	28
3.	(child* and violence*)	61912
4.	2 AND 3	6
Final	1 OR 4	6

The search result, usually found at the end of the documentation, forms the list of abstracts.

AB = Abstract

AF = Author affiliation

All = Performs a keyword search in most of the database's searchable fields, except full text

AU = Author

SU.EXACT = Term from the Sociological thesaurus

SU.EXACT.EXPLODE = Includes terms found below this term in the Sociological thesaurus

TI = Title

* = Truncation

“ ” = Citation Marks; searches for an exact phrase

? = Wildcard, used to replace any single character either inside or at the right end of a word

SocIndex via EBSCO March, 7 2018

Title: Trappan-metoden

	Search terms	Items found
1.	TX (trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	4
3.	TX ((staircase* OR stairs) N2 (method* OR model*))	60
4.	TX (child* and violence*)	102173
5.	2 AND 3	19
Final	1 OR 4	22

The search result, usually found at the end of the documentation, forms the list of abstracts.

AB = Abstract

AU = Author

DE = Term from the thesaurus

MH = Term from the “Cinahl Headings” thesaurus

MM = Major Concept

TI = Title

TX = All Text. Performs a keyword search of all the database's searchable fields

ZC = Methodology Index

* = Truncation

“ ” = Citation Marks; searches for an exact phrase

Grey literature		
Title: Trappan-metoden		
	Search terms	Items found
Libris		
1.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod*)	4
DiVA		
2.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	61
SBU		
3.	Trappan	0
Socialstyrelsen		
4.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	3 (1)
SwePub		
5.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	22
SveMed+		
6.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	1 (0)
Google Scholar		
7.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	4
Campbell Library		
8.	(trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan)	0

The search result, usually found at the end of the documentation, forms the list of abstracts.

.ab. =Abstract

.ab,ti. = Abstract or title

.af.= All fields

Exp= Term from the Medline controlled vocabulary, including terms found below this term in the MeSH hierarchy

.sh.= Term from the Medline controlled vocabulary

.ti. = Title

/ = Term from the Medline controlled vocabulary, but does not include terms found below this term in the MeSH hierarchy

* = Focus (if found in front of a MeSH-term)

* or \$= Truncation (if found at the end of a free text term)

.mp=text, heading word, subject area node, title

Upplysningstjänsten har dessutom sökt på webbsidorna för svenska, nordiska och internationella HTA-organisationer, samt svenska myndigheter med följande sökord: (trappan-modell* OR trappan-metod* OR trappanmodell* OR trappanmetod* OR trappan).

Referenser

1. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) [Internet]. In. Socialstyrelsen, Stockholm; 2014.
2. Arnell A, Ekbom I. -och han sparkade mamma- : trappanmodellen i möte med barn som bevittnat våld. Stockholm, Gothia ;; 2010.
3. Våld : handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Stockholm, Socialstyrelsen; 2016.
4. Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2007, 2010, 2013 och 2016 : kommunala enhetschefer om EBP under ett decennium. Stockholm, Socialstyrelsen; 2017.
5. Broberg A, Almquist L, Axberg U, Almquist K, Cater Å, Eriksson M. Stöd till Barn som Upplevt Våld mot Mamma: Preliminära resultat från en nationell utvärdering, Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen; 2010.
6. Broberg A, Almquist L, Axberg U, Grip K, Almquist K, Sharifi U, et al. Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma [Elektronisk resurs] resultat från en nationell utvärdering. Göteborg; 2011.
7. Cater Å. Trappan-modellen för samtal med barn som upplevt våld i familjen : en utvärdering för metodutveckling; 2009 2009.
8. Källström Cater Å, Ekbom I. Trappan-metoden för barn som upplevt våld i sin familj : reflektioner utifrån olika perspektiv. Uppsala: Regionförbundet Uppsala län; 2014 2014.
9. Cedermark F. Varför inte försöka med alla medel möjliga? [Student thesis]; 2008.
10. Frohm I, Hedström T, Baglien M. Före och efter Trappan-modellen : En pilotstudie om psykiska, emotionella och beteendemässiga förändringar hos barn som upplevt pappas våld mot mamma [Student thesis]; 2008.
11. Joellsson E, Johansson H. ”... jag vill komma till tanterna och äta kakor” - Påverkande faktorer i krissamtal för unga barn som upplevt våld i hemmet [Student thesis]; 2016.
12. Cater ÅK. Children's Descriptions of Participation Processes in Interventions for Children Exposed to Intimate Partner Violence. Child & Adolescent Social Work Journal 2014;31:455-473.